

**אתיקה מקצועית
ותפיסת תפקיד המורה המחנך
בבית – הספר היסודי**

מציגה: מירית שרון

במסגרת יום עיון

בנושא: "היש יסודות לחינוך היסודי?"

מכון מופ"ת

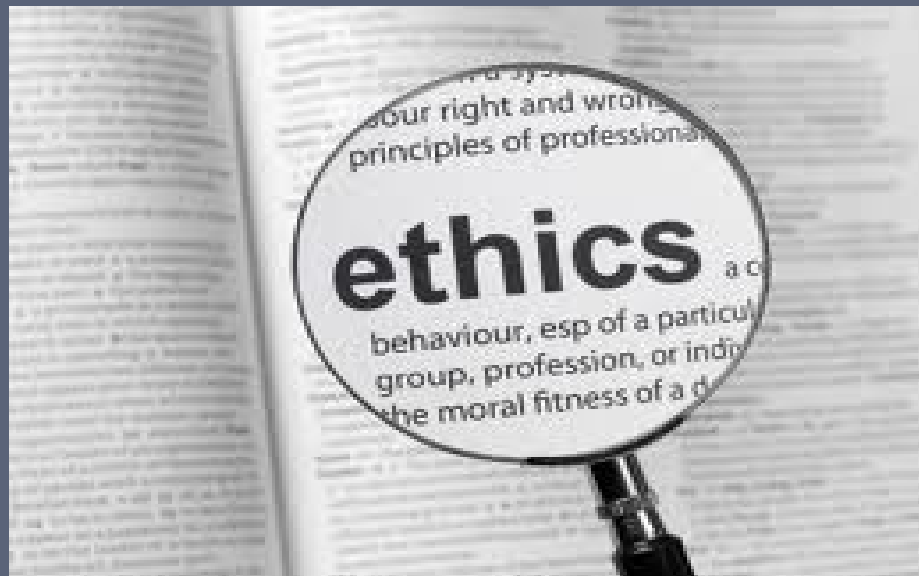
מרץ 2014

אתיקה מהי?

- ⦿ מושג בפילוסופיה המתאר את תורת המוסר ותורת המידות הטובות
- ⦿ אתיקה מקצועית:
- ⦿ אורחות והתנהלות עניינים של קבוצות בעלות עניין (שפיר, 2006)
- ⦿ תפיסה סדורה של האידיאל המעשי של התנהגות במסגרת מקצועית, שהיא מסגרת מוגדרת של פעילות אנושית מיוחדת.
- ⦿ מצוינות מקצועית, ראייה רחבה של הבעיות בתהליך המקצועי והדרך לפתור אותן באופן מקצועי (כשר, 2003)

למקצועות שונים יש אתיקות מקצועיות
שונות ומהן נגזרים כללים, הנחיות
ומאפיינים המזהים את המקצוע ואת
העוסקים בו

מיהו המורה המחנך בבית-הספר היסודי?

אתיקה, מצוינות ואזרחות טובה

⊙ אתיקה = מצוינות מקצועית כפי שבאה לידי ביטוי בהתנהגות, בעשייה ובעבודה המקצועית (שפלר, 2006).

⊙ מיהו מורה מצטיין?

מתוך כלי להערכת מורים
(משרד החינוך, ראמ"ה,
טיוטת גרסת נובמבר 2011)
**ארבעת מדדי העל
להערכת מורים:**

**מדד על 1.1 תפיסת
תפקיד ואתיקה
מקצועית**

**1.2 מחויבות
לארגון ולמערכת**

**1.1 הזדהות עם
תפקיד ההוראה
והחינוך**

מדד על 1

1.1 תפיסת תפקיד ואתיקה מקצועית

- הזדהות עם תפקיד ההוראה והחינוך:
- מחויבות להצלחת כל התלמידים בהיבטים הקוגניטיבי, הרגשי, הערכי והחברתי
- מכוונות להטמעת ערכים וביטויים בתהליכי ההוראה למידה
- קוד התנהגות ואתיקה מקצועית (יחסים עם התלמידים, עם הוריהם ועם עמיתים ומחויבות לאיכות הפרופסיה ולמעמדה בציבור)

מדד על 1- המשך

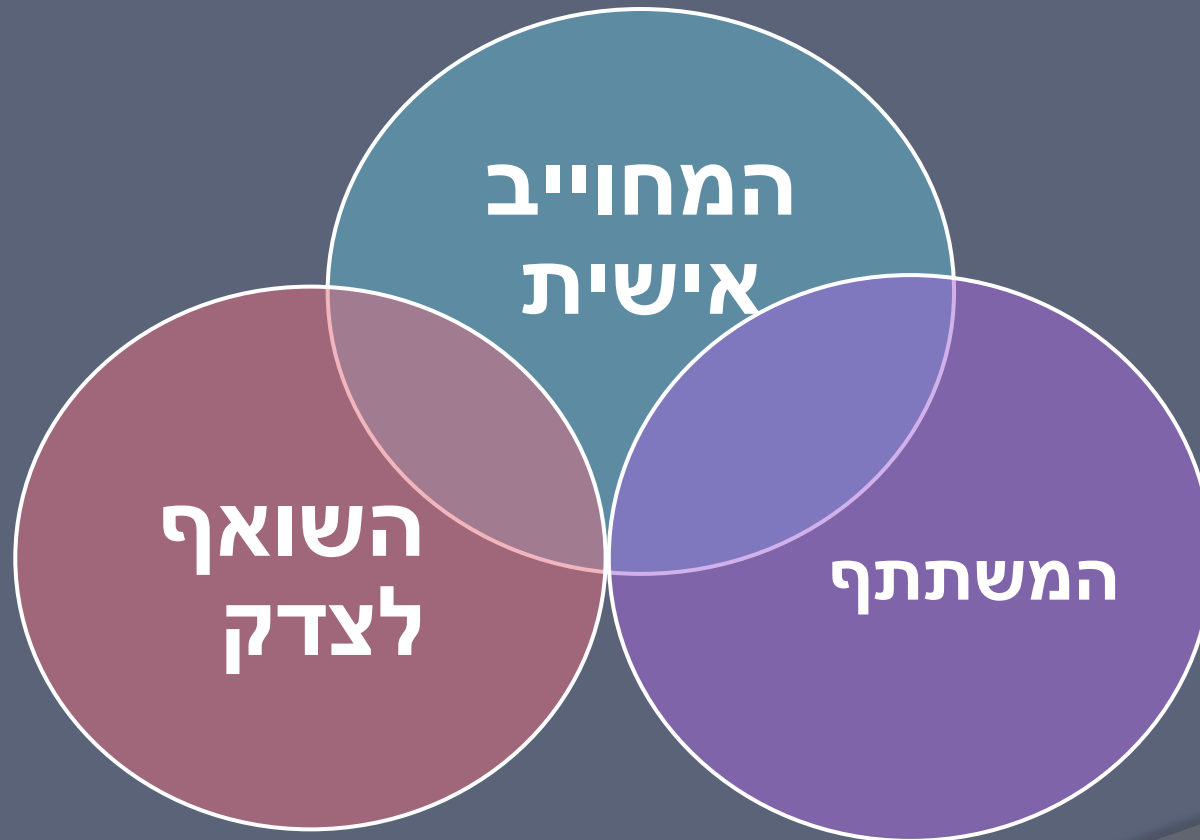
1.2 מחוייבות לארגון ולמערכת:

- השקעה בהוראה
- עבודת צוות והשתלבות בפעילויות/ משימות בית ספריות
- שותפות עם גורמי סיוע
- אחריותיות – accountability-כתיבת תוכנית עבודה
- ומתן דין וחשבון על ביצועה
- שיתוף הורים בהיבט חינוכי לימודי

האזרח הטוב

(WESTHEIMER & KAHNE, 2004)

מה בין הוראה לאזרחות טובה

(שרון, 2013)

- **האזרח הטוב** ● (Westheimer & Kahne, 2004)
- האזרח המחויב אישית:
- עובד, משלם מיסים, מציית לחוק, עוזר לנזקקים בעת חירום ותורם למטרות צדקה.
- **מורה מצטיין** (כלי להערכת המורה, ראמ"ה, 2011)
- "מוכן לקבל עליו תפקידים..."
- "מבטא בפעולותיו רגישות לגיוון ולשונות חברתית..."

מה בין הוראה לאזרחות טובה

- **מורה מצטיין** (כלי להערכת המורה, ראמ"ה, 2011)
- **האזרח המשתתף** (participator)
- נוטל חלק פעיל כפרט בחיי קהילתו וחש אכפתיות כלפי הזולת.
- "יוזם ומממש הזדמנויות שונות לדיאלוג ולהתנסות במשמעותם של ערכים דמוקרטיים והומאניים, ולחקירה הלכה למעשה של משמעות היות חבר בקהילה (בכיתה, בבית הספר, בשכונה) ואזרח במדינה"
- "יוזם ומרחיב את היקף עשייתו והשפעתו החינוכית מעבר למסגרות הפורמליות ולגבולות כיתתו".
- "מעודד ומקדם התמודדות עם תופעות חברתיות ומסייע להגברת מעורבות חברתית פעילה"

מה בין הוראה לאזרחות טובה

- האזרח השואף לצדק (justice oriented)
מתחקה אחר הגורמים לחוסר צדק בחברה ונענה למצוקות חברתיות, תוך נסיון לגרום לשיפור מערכת משמעותי בחברה בה הוא חי
- מורה מצטיין (כלי להערכת המורה, ראמ"ה, 2011)
מוסר דין וחשבון לרכז השכבה על מידת העמידה בתוכנית העבודה
- דן עם השותפים בתוכנית העבודה ומגבש איתם אסטרטגיות פעולה לשיפור
- משקיע זמן ומאמץ להתמקצעות ולעמידה ביעדי הוראה בכיתה

המרכיב המוסרי של האזרחות

:(Althof & Berkowitz,2006)

הבנת הזכויות בהקשר לערכים

- הוגנות
- סובלנות
- כבוד לזולת
- שאיפה לצדק
- מעורבות
- אחריות
- אמפתיה
- קבלת השונה
- יושר

מתח מובנה בהתפתחות תפיסת תפקיד המורה
המחנך:

**מתפיסת שליחות
לתפיסת פרופסיה,
מתפיסת פרופסיה ל...?**

מורה שהוא מחנך, מחנך שהוא מורה

- מנותן שרותים בתחום דיסיפלינרי לבעל תפקיד חברתי חשוב כמחנך (קיזל, 2012)
- מורה הוא קודם כל מחנך ואחר כך מורה למקצוע מסוים (דו"ח ועדת אריאב, 2006)
- אבל... "ההוראה היא פרופסיה מובהקת שיש לה ליבה מקצועית חוצה תחומי התמחות של מורים".
- מורה לדוגמא הוא גם מכוון משימות וגם מכוון תלמידים, היוצר אקלים כיתה נעים חברתית, מסיע ומיטבי לימודית (בר-לב, 2007)

תפיסת תפקיד המורה המחנך בראי מדיניות משרד החינוך

● (רפורמת "אופק חדש" 2009):

מתוך חוזר מנכ"ל תשע"ב/9 (א) ט אייר התשע"ב, 01 במאי 2012:
חינוך והוראה למידה ממוקדים בפרט

סעיף ה: תפקיד מחנך הכיתה

לנהל באופן מיטבי את משאב הזמן הנוסף ללמידה של כל תלמיד
בכיתתו תוך תיאום עם כל הגורמים השותפים ומעקב אחר תפקודם
והתקדמותם של תלמידים

סעיף ו: תפקיד עובד ההוראה

הפעלת הוראה ממוקדת בפרט, תכנון הוראה בשעות פרטניות, ניהול
דיאלוג מיטבי עם כל תלמיד

שעות השהיה: מיסוד עבודת צוות, העצמת המורה והדרכתו, טיפוח
תרבות ארגונית

שהייה בבית הספר למטרות שאינן הוראה- למידה

קידום מקצועי

לקיחת אחריות לקידום כל תלמיד ומתן ביטוי לכל תלמיד תוך תחושת
שייכות, הערכה וקבלה

מעקב ומתן משוב

"ישראל עולה כיתה" (2014)

שיח חינוכי חדש במערכת החינוך – למידה משמעותית

-אוטונומיה

-גמישות פדגוגית

-בחירה

-מורה לומד ומלמד בתוך בית הספר ומחוץ לבית הספר

-דרכי הערכה מגוונות, העמקה, חקר

-אחריות אישית של הלומד לקהילה, לחברה ולמדינת ישראל

לקראת חברת מופת

תפיסה כוללת ואינטגרטיבית של חינוך, למידה, הוראה

זכאות לבגרות תותנה בשלוש שנים של מחויבות בקהילה ובחברה.

שילוב של כישורי חיים וחינוך חברתי קהילתי, הכשרת הבוגר לקראת חיי

אזרחות פעילה ויצרנית

סתירות בתפיסת תפקיד המורה

הצהרות כוללניות מול מטרת ממוקדות

מדדי תפוקה כמותניים מול היבטים ערכיים

התייחסות לילד כסוכן פעיל בהווה מול התייחסות לילד כמבוגר בהתהוות

דילמות אתיות בעבודת המורה המחנך - דוגמאות

1. טובת הכלל מול טובת הפרט
2. הערכת תלמידים
3. זכות לפרטיות
4. השקפות עולם (צבר בן יהושע, דושניק וביאליק, 2006)
5. לדבר עם, לדבר על
6. אוטונומיה מול עבודת צוות
7. צמתים במעגל חיי התלמיד, הכיתה וביה"ס
8. הדרה והכלה- סדרי עדיפויות

פולמוס ציבורי על דמות המורה

בראי הכשרת מורים

(הופמן ונידרלנד , 2006)

אקדמיזציה (הכשרה להוראה) מול הומניזציה
(היבטים רגשיים – המורה כמנהיג, מוביל ומופת ערכי).

הוראה כמקצוע הומניסטי המושתת על השכלה כללית רחבה ועל
ניסיון פדגוגי עשיר, מול

הוראה כתחום דעת אקדמי (דיסיפלינה) הנשען על ידע אקדמי
בתחום ההוראה ועל ידע פדגוגי שיטתי המבוסס על תיאוריות
חינוכיות וחברתיות.

פער בין השיח האידיאליסטי על "דמות המורה הרצוי" לבין המציאות
השוחקת של העוסקים במקצוע לפרנסתם בכיתות בבתי הספר

השלכות להכשרת מורים

הכרת המדדים, התבחינים והציפיות מן המורה ברמת מצטיין וכמופת ערכי של אזרחות טובה

מודעות למגוון התפקידים הנדרשים במסגרת העיסוק בחינוך כיתה ולהתמודדות עם מצבי עמימות וכפל משמעויות- עבודה על דילמות בעבודת המורה המחנך

מורה מקצועי, מורה מחנך- גם מחנך,

גם מקצועי : האמנם!?

הרחבת העיסוק בהיבטים ערכיים -

רגשיים הן של מורה והן של תלמיד

התמודדות עם בעיות משמעת וניווט כיתה

כחלק בלתי נפרד ממערכת השעורים

התייחסות להיבטים אלו במסגרת תכנון השעורים המודרכים ובמסגרת המשוב והרפלקציה

לסיום...

מתוך דבריה של חברת הכנסת גב' יהודית נאות ז"ל
בועדת החינוך, 2002

... "אני סברתי תמיד כי צריך להינתן רישיון להוראה. כמו שפרקליט ורופא נבחנים, גם מורה צריך להיבחן. אני חושבת שצריך לבחון האם יש מזג הוראתי? לא כל מי שיודע טבע יודע להורות טבע. הייתי מציעה לבחון יותר את המזג מאשר את הידע. צריך לבחון האם בן אדם מסוגל להיות מנהיג ולחנך לערכים".

